

העותרים

ג'מיל רשאד סנדוקה ואח'
על ידי ב"כ עוה"ד יוסף כראם מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
טל': 02-6521218 ; 073-7013236 ; פקס': 02-6521219

נ. ג. ד.

המשיבים

1. הרשות הממשלתית למים וביוב
2. שר התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים
ע"י פרקליטות המזכ"ה, משרד המשפטים ירושלים
טל': 02-6466588/686/6354 ; פקס': 02-6467011
3. חברת הגיחון בע"מ
ע"י ב"כ עוה"ד י. קרמר ואו.א. ברנט
טל': 02-6234258 ; פקס': 02-6255493
דוא"ל: lawyers@netvision.net.il
4. עיריית ירושלים
ע"י דן בן טל מהלשכה המשפטית של עיריית ירושלים
טל. 02-6296377 ; פקס. 02-6297330

הודעה מעדכנת מטעם המשיבים 2-1

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 23.6.14, והבקשות המוסכמות לשינוי מועד הגשת, מתכבדים המשיבים 2-1 (להלן: **המשיבים**) להגיש הודעה מעדכנת מטעמם.

1. כזכור, עניינה של העתירה באספקת המים לתושבי השכונות ראס חימיס, ראס שאאדה, שכונת השלום ומחנה הפליטים שועפט, הנמצאות מצדה המזרחי של גדר התפרדה. בעת הגשת העתירה, טענו העותרים כי בחודשים פברואר-מרץ 2014 חלו שיבושים באספקת המים לתושבי השכונות הללו, וביקשו כי בית המשפט הנכבד יורה למשיבים לחסדיר ולוודא, כי אספקת המים לשכונות מתבצעת כראוי, בלחץ סביר וללא הפסקות, וכן יורה למשיבה 3, היא תאגיד המים הגיחון, המספק מים בירושלים, לספק מים לבתים הללו בכל שעות היממה לפחות ברמת האספקה שהייתה קיימת עד לחודש פברואר 2014.

2. בתגובתנו לבקשה לצו ביניים מיום 1.4.14, כמו גם בדיון שהתקיים ביום 2.4.14, הצגנו למשיבים את תמונת הדברים הכוללת בשכונות נשוא העתירה והשלכתה על נושא אספקת המים בהן.

3. בשכונות אלה התרחבה לאורך השנים תבנייה תלתית חוקית בחיקף ניכר, בצפיפות רבה ואף תוך בנייה לגובה רב. היום, מתגוררים בשכונות אלה עשרות אלפי אנשים, מרביתם במבנים בלתי חוקיים שנבנו חוקיים שנבנו מבלי שניתן היתר לבנייתם, ללא הסדרה תכנונית, ללא תוכנית

כוללת וללא תוכניות נקודתיות, והגובה והצפיפות חרבה בה נבנו בלא הותרת שטחים ציבוריים, אף מקשים עד מאוד על הסדרה תכנונית.

4. אשר לחיבור הבתים למים, הרי סעיף 157א לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965 (להלן: חוק התכנון והבניה) אוסר במפורש לחבר בתים אלה למים, בלשון קטגורית ("לא יספק") ולכן אין באפשרות הגיחון לבצע חיבורים כאמור. נוכח האמור, ובניגוד לחוראות החוק, הניחו רבים מתושבי השכונות תשתית מאולתרת ופיראטית לחיבורם לרשת המים שלא כדין, ללא תכנון מתאים וללא התאמה הנדסית. כל זאת, תוך הטלת עומס גדול מאוד על התשתית הקיימת, חרבה מעבר לקיבולת שלה, ותוך גרימת פגיעות חוזרות בתשתית, אגב מעשי החתחברות אליה. בתוך כך התקינו התושבים אף משאבות ומיכלים לאגירת מים, נוכח ירידת לחץ המים וכן נוכח הצורך לחוביל מים לקומות גבוהות, אשר לחץ המערכת לא נבנה לאספקה עבורן. עוד יצוין, כי התושבים שהתחברו באופן פיראטי לתשתית לא משלמים כל תמורה בגין המים שהם צורכים, תוך גרימת הפסדים כלכליים ניכרים לחברת הגיחון, המופקדת על אספקת המים באזור, וזאת בניגוד לחוק ולפסיקת בית המשפט לפיה "הנחת הבסיס של חוק המים היא שמים מסופקים תמורת תשלום" (דני"א 3392/02 לוי נ' ועד מקומי כפר עבודה פוריה ואח', תק-על 2002(3) 448).

5. המשיבים מסרו בהודעותיהם, כי לא זוהתה תקלה קונקרטית שאירעה וגרמה להפסקת המים, שעל פי הנטען אירעה שבועות ספורים קודם להגשת העתירה, וכי אין מדובר במצב של חוסר נגישות השכונות למים המצדיק הפעלת כלי חירום. עם זאת, עוד קודם להגשת העתירה, ובסמוך לאחר מכן, הונחה הגיחון על ידי רשות המים לפעול לאיתור ותיקון ליקויים בתשתית, ולבצע עבודות הנדסיות שניתן לבצען באופן מידי. כפי שנמסר, הגיחון אכן ביצע מספר עבודות, לרבות החלפת צינור אספקה בשכונת ראס ח'מיס.

6. בחודעה מעדכנת מיום 9.6.14 עדכנו המשיבים, כי חל שיפור מסוים באספקת המים במהלך חודש אפריל 2014. הודגש, כי כפי שלא חוברר מת גרם לפגיעה הנטענת באספקת המים בחודשים פברואר-מרץ, אין הבנה מלאה בדבר הגורם לשיפור המצב בהמשך. מכל מקום, גם קודם לכן, וודאי לאחר השיפור החלקי שאירע, בדי, כי אין מדובר בתמונה של משבר מים בו מנותקות השכונות מכל נגישות למים.

7. במקביל לדיווח בדבר שיפור שחל באספקת המים כאמור, עדכנו המשיבים בדבר עבודת מטה למיפוי הבעיות הנוגעות לאספקת המים לשכונות נושא העתירה, ובחינת החלופות לשיפור המצב הנוכחי. בחודשים אפריל-מאי התקיימו מספר ישיבות אצל מנתל רשות המים, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי), וכן במטה לביטחון לאומי במשרד ראש הממשלה (המל"ל), בראשות סגן ראש המל"ל למדיניות חוץ, ד"ר ערן לרמן. כמו כן, התקיים סיור בשכונות נושא העתירה בהשתתפות נציגי רשות המים, פרקליטות המדינה, נציגי העותרים ובאי כוחם מהאגודה לזכויות

האזרח. בהודעה המעדכנת צוין, כי הכיוון המסתמן הוא חלופה של שדרוג חלקי של התשתיות הקיימות.

8. בהחלטת בית המשפט הנכבד מיום 23.6.14, התבקשו המשיבים להגיש הודעה מעדכנת נוספת, שבה תינתן התייחסות, בין השאר, לסוגיה של מימון העבודות הנדרשות.

9. נעדכן כעת, כי במהלך שלושת החודשים האחרונים, התקיימה עבודת מטה נרחבת בנושא אספקת המים לשכונות התפר, בסדרת ישיבות וחת"יעצויות בהיבטים השונים של הנושא, בערוצים השונים הרלוונטיים, אשר לחלן נציג את עיקריהם.

10. ביום 29.6.14, התקיים דיון בממשלה, בנוגע לתכנית להגברת הביטחון האישי ולפיתוח כלכלי-חברתי בירושלים לטובת כל תושביה (החלטה מס' 1775). במסגרת הדיון, הנחה ראש הממשלה "לתציע פתרון לסוגיית אספקת המים בשכונות הירושלמיות שממזרח לגדר הביטחון" (עמ' 8 לחלטה המציינת). הנחייה זו הועברה לראש המל"ל על-ידי מזכיר הממשלה, כדי שהמל"ל יתכלל עבודת מטה בסוגיות הנ"ל ויביאן לדיון.

פרוטוקול ישיבת הממשלה מיום 29.6.14 מצורף ומסומן מש/1.

11. בימים 16.7.14 ו-20.8.14 התקיימו ישיבות רחבות במל"ל, בהמשך לישיבה עליה דיווחנו בהודעתנו הקודמת, חלק במתכונת פנימית וחלק בשיתוף העירייה והגיוחון, בהן נדון גיבוש המתווה לפתרון השדרוג וכן נושא המימון.

נוכח האיסור בחוק לבצע חיבור פרטני של מבנים בלתי חוקיים לתשתית המים, מחד, והזכות לנגישות סבירה למים, גם אם בדרך פחות נוחה, מאידך, תרו הגורמים אחר דרך לשיפור הנגישות הקיימת למים בשכונות הללו, מבלי לחבר את הבתים הבלתי חוקיים לתשתית המים. במסגרת זו נבחנה אפשרות לערוך שדרוג חלקי של התשתיות המרכזיות הקיימות, שאליהן מחוברים צרכנים באופן חוקי, ואגב כך לאפשר את הגדלת כמות המים הזורמת במערכת ולחצי המים בה ובכך לשפר את עמידתה בעומס וממילא גם את הנגישות למים בשכונות הללו. ואולם יובהר כבר כעת, כי מדובר במענה שנועד אך לשמר ולהבטיח נגישות למים במידה סבירה, כנדרש על פי הדין והפסיקה. בשים לב לטופוגרפיה, למרחקים מהתשתיות המרכזיות ולגובה המבנים שנבנו בשכונות, יהיו מטבע הדברים הבדלים במידת הנגישות של הצרכנים השונים למים הזורמים בצינורות.

ראו לענין זה פסק הדין בע"א 9535/06 אבו מסאעד נ' נציב המים (פורסם באר"ש, 5.6.11), שבו לא ראה בית המשפט הנכבד להתערב בפתרון שגיבשה רשות המים להעמדת נגישות למים לתושבי

הפזורה תבדואות, בדמות הצבת מרכזי מים בהם יוכלו התושבים לרכוש מים ולהובילם לביתם. בין היתר נקבע שם, כי מחד גיסא, "המדינה אחראית להבטיח את נגישותו הבסיסית של האדם למקורות מים בישראל, גם אם התיישב על קרקע לא לו..."; אולם מאידך גיסא, תציפיה היא אך "להבטיח בכל מקרה נגישות סבירה למקורות מים ברמה המינימלית, גם אם לא בדרך של התחברות פרטית לבתי היישובים הבלתי חוקיים" (שם, ט' 54-53 לפסק הדין).

במסגרת הישיבות נדונו אף האפשרויות השונות למימון העבודות, והנשיאה בעלויות השוטפות, וזאת נוכח העובדה שנכון להיום הרוב חכמעט מוחלט של התושבים, ביניהם העותרים, אינם נושאים בעלות הצריכה השוטפת ואף לא בתשלום היטלים בגין התשתיות. אמנם לא ניתן לחבר את הדירות הבלתי חוקיות למים, בשים לב לאיסור המפורש לעשות כן תקבוע בחוק כאמור לעיל, אולם לא ניתן גם להתעלם מהעובדה שתושבים רבים, שאינם רשומים כצרכנים בגיחון, נוטלים מים מן המערכת באופן בלתי חוקי בלא כל תשלום, ואף ייחוו משדרוג התשתיות החלקי שעל הפרק בלא כל תשלום. צריכת המים, וממילא גם הנחת תשתיות המים, כרוכים בתשלום (ענין פוריה, לעיל). הנאה ושימוש בתשתיות ובמים בלא תשלום עשויה לעלות, בנסיבות אלה, לכדי עשיית עושר ולא במשפט. לאור זאת, נבחן כעת הסדר שיאפשר שיפור התשתית ובד בבד גביית כספים מהתושבים שיצרכו את המים. עם זאת, בנסיבות המורכבות דנן, טעון רעיון ראשוני זה בחינה זהירה בהיבטים משפטיים, יישומיים ועוד.

12. לצורך קידום החלופה האמורה לעיל נערכו התייעצויות בין הגורמים השונים בכמה ערוצים, לגיבוש המתווה בהיבט החנדסי, בהיבט האבטחה לביצוע העבודות, ובהיבט מימון העלויות הכרוכות בביצוע המתווה.

13. **בהיבט החנדסי** התקיימו דיונים מקצועיים, בישיבות ובחתכתבות, בין נציגי רשות המים לנציגי הגיחון לגיבוש המתווה הקונקרטי לשדרוג התשתית, אשר עיקרו, כאמור, בהגדלת צינורות מרכזיים בתשתית הקיימת, ולאומדן עלויותיו.

14. **בהיבט מתווה האבטחה** הנדרשת לביצוע עבודות חשדרוג, התקיימו ישיבות במשטרה, בהשתתפות נציגי הגיחון ורשות המים, בימים 28.7.14, 11.8.14 ו-18.8.14. בישיבות אלה נידונה המורכבות הבטחונית הנלווית לביצוע עבודות חשדרוג בשכונות הללו, וחודגש, כי עדיפה החלופה של ביצוע העבודות על-ידי קבלנים מקומיים, בשיתוף פעולה עם התושבים, כדי לצמצם את הסיכון לחיכוכים והפרות סדר, תוך העמדת כוחות כוננות למקרה הצורך. בענין זה קיימה המשטרה ישיבה אף עם נציגי העותרים, לבחון עימם היבטים שונים במתכונת האמורה. בין היתר נמסר, כי ככל שהמלאכה תופרע וחקבלנים וכוחות חכוננות והיו נתונים בסכנה, יופסקו העבודות. בשלב זה יפעלו גורמי משרד האוצר לבירור העלויות הכרוכות באבטחה.

15. **בחיבת עלות המים הנצרכים בשכונות נעדכן, כי מועצת רשות המים אישרה ביום 14.8.14 תיקון כלכלי תעריפי חברת מקורות, במסגרת כללי המים (תעריפי מים המסופקים מאת מקורות)(חוראת שעה)התשע"ד-2014. במסגרת חוראת השעה נקבע, כי הגיחון ירכוש ממקורות את המים שהוא מספק לשכונות התפר בתעריף משוקלל. זאת נוכח המציאות הנוכחית בה תושבי השכונה אינם רשומים כצרכנים של הגיחון ואינם משלמים על המים שחם צורכים. תעריף המים בנוי בשתי מדרגות, מדרגה ראשונה בגין כמות מוכרת לנפש, ומדרגה שנייה לכל כמות צריכה נוספת. על פי כללי התעריפים טרם התיקון, רכש הגיחון את המים ממקורות בגין הצריכה הבלתי רשומה, בתעריף הגבוה בלבד. התיקון קבע תעריף משוקלל, המדמה מצב בו היה הגיחון רוכש את המים לצורך אספקה מסודרת לצרכנים רשומים, הזכאים לכמות במחיר נמוך. מדובר על הפחתה של למעלה מ-4 מיליון ש"ח לשנה בעלות הרכישה בגין המים שמספק הגיחון לשכונות התפר מתוך כ-10 מיליון ש"ח פחת המים הבלתי משולמים בשכונות דן, אשר תסייע לחברת הגיחון באספקת השירות למרות הפסדיה כאמור לעיל.**

16. **אשר ליתרת עלות צריכת המים, וכן עלות ביצוע שדרוג התשתיות, הרי בנושא זה התקיימו ישיבות בין גורמי משרד האוצר, רשות המים והגיחון. דיונים אלה מצויים בעיצומם וטרם נשלמו. בין היתר, בדיונים אלה התחזק הצורך לבחון דרכים לגבות מן התושבים תשלום בגין המים שהם נוטלים ושדרוג התשתיות.**

17. **ביום 8.9.14 התקיימה ישיבה במחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, בהשתתפות נציגי העותרים ובא"כוחם, רשות המים, הגיחון, עיריית ירושלים, משרד האוצר ומחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, במסגרתה נדון מתווה השתתפות התושבים במימון שדרוג התשתיות והמים שהם נוטלים. במסגרת הישיבה תוצג לעותרים ולבאי כוחם המתווה ההנדסי שעל הפרק בדמות שדרוג ארבעה צינורות ראשיים בשכונות ראס ח'מיס, ראס שחאדה ושכונת השלום, והפתרון החלקי שיעמיד, בכך שיאפשר הזרמת כמות מים גדולה יותר בצנרת וישפר את הנגישות למים, אולם לא יסדיר חיבור פרטני לבתים הבלתי חוקיים, נוכח האיסור בחוק לעשות כן. לאור האמור, הוסבר לעותרים, כי מטבע הדברים לא יעמיד השדרוג מענה לכל אחד מהתושבים, כאמור לעיל. אחר האמור הועלו בישיבה רעיונות לגבייה מן התושבים, בדרך של קביעת חיוב נורמטיבי נקוב לתושב, וביצוע השדרוג עם השלמת הגבייה ממספר תושבים מינימלי שייקבע. רישום פחטי תושבים אלה אף ישמש לחיובם בגין צריכת המים, וזאת לפי חיוב נורמטיבי שייקבע, תחת מדידת צריכתם המדויקת, בהיעדר חיבור פרטני של הבתים הבלתי חוקיים. בתום הישיבה נדברו הצדדים לחמשך לבחון את הרעיון, וכי לשם כך תגבש רשות המים מסמך עבודה שיכלול סכומים ראשוניים לחמשך חדין ובחינת הרעיון, וחמשתתפים בישיבה התבקשו לחשוב על חיבטים שונים הכרוכים במתווה המוצע.**

18. יצוין עוד, כי ישיבה נוספת התקיימה ביום 7.9.14 בחשתתפות שר התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים, ראש המל"ל וסגנו, ראש עיריית ירושלים ומנכ"ל העירייה. בישיבה זו נידון נושא אספקת המים לשכונות שממזרח לגדר, ונמסר לגורמים עדכון בדבר התהליך המתקיים בראשות המל"ל.

19. נוכח כל האמור לעיל, יימשכו המגעים בין הגורמים כולם לקידום התהליך ובחינת הפתרון שעל הפרק, על כל היבטיו. בשלב הזה עוסקים הגורמים בתהליך מורכב למתן מענה לבעיה רב-קוודקודית, שעתיד להימשך זמן רב. על כן מוצע, כי המשיבים ישובו ויעדכנו את בית המשפט חנכבד בתוך 120 ימים.

התודעה נתמכת בתצהירו של ד"ר ערן לרמן, סגן ראש המטה לביטחון לאומי במשרד ראש הממשלה, ובתצהירה של גבי תמי שור, סמנכ"לית לאסדרה ברשות הממשלתית למים ולביוב.

היום, כ"ח אלול תשע"ד

23 ספטמבר 2014

יחיאל זרמן
סגן בפרקליטות המדינה

שוש שמואלי
ממונה על צילום בג"צים
בפרקליטות המדינה